

Finanspolitikk og nasjonalbudsjett

10.forelesning ECON 1310
del 2

12.oktober 2015

Stabiliseringspolitikk

Negativt sjokk gir nedgang i økonomien

$$\Delta Y = \frac{1}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} \Delta z^C < 0$$

Kan i teorien stabilisere BNP fullstendig ved å velge $\Delta G = -\Delta z^C > 0$.

$$\Delta Y = \frac{1}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} (\Delta z^C + \Delta G) = 0$$

Men – verken mulig eller ønskelig i praksis

- timing og dosering – tidsbruk ved planlegging, beslutning og iverksettelse
- usikker kunnskap om økonomien
- heterogenitet i en virkelig økonomi – bl.a. ulike typer arbeidskraft

- andre hensyn
 - stabilitet i G og t –
 - virkning på den offentlige budsjettbalansen
 - virkning på handelsbalansen

- politikken kan bli asymmetrisk
 - lettere å øke G og redusere t enn motsatt

- inflasjonsmål: pengepolitikken har hovedansvaret
 - renten mer egnet som stabiliseringspolitisk instrument enn de fleste budsjettposter
 - renten kan endres raskere og oftere
 - uavhengig sentralbank mer egnet til å drive konjunkturstyring

Konklusjoner stabiliseringspolitikk

- La automatiske stabilisatorer få virke
- Tilstrekkelig overskudd i gode tider
 - Forutsetning for å kunne la de automatiske stabilisatorene få virke
- Forsiktig med aktiv stabiliseringspolitikk
 - Arbeidsmarkedstiltak, offentlige investeringer, vedlikehold av off bygg
- Ekspansiv finanspolitikk i langvarige og dype lavkonjunkturer

Virkning av finanspolitikk – empiriske studier

- Trolig sterkere virkning i lavkonjunktur enn i høykonjunktur
- Sterkere virkning når renten er konstant, og ikke demper virkningen
 - Ved fast valutakurs, i pengeunion, eller hvis renten er satt ned til 0
- Trolig sterkere virkning av offentlig bruk av varer og tjenester, eller skatteendring/trygdeendring til lavinntektsgrupper, enn ved endring i andre skatteinntekter
 - Men – skatteendringer kan påvirke forventninger og lønnsomhet av investeringer

Finanspolitisk innstramning i lavkonjunktur

Antar reduksjon i realinvesteringene, $\Delta z^I < 0$, slik at BNP faller:

$$\Delta Y = \frac{1}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} \Delta z^I < 0$$

Budsjettbalanse: $B = T - G$. Nettoskattebeløpet $T = z^T + tY$.

$$\Delta B = t\Delta Y = \frac{t}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} \Delta z^I < 0$$

Hvis høy gjeld eller stort underskudd: Vil forhindre svekket budsjettbalanse:

Bruke G slik at $\Delta B = 0$: $\Delta B = t\Delta Y - \Delta G = 0$

$$\Delta Y = \frac{1}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} (\Delta z^I + \Delta G)$$

$$\Delta B = t\Delta Y - \Delta G = \frac{t}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} (\Delta z^I + \Delta G) - \Delta G = 0$$

$$\frac{t}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} (\Delta z^I + \Delta G) = \Delta G$$

$$t(\Delta z^I + \Delta G) = (1 - c_1(1-t) - b_1 + a)\Delta G$$

$$t\Delta z^I + t\Delta G = \Delta G - c_1(1-t)\Delta G - b_1\Delta G + a\Delta G$$

$$t\Delta z^I = \Delta G - c_1(1-t)\Delta G - b_1\Delta G + a\Delta G - t\Delta G$$

$$t\Delta z^I = \Delta G((1 - c_1)(1-t) - b_1 + a)$$

$$\Delta G = \frac{t}{(1 - c_1)(1-t) - b_1 + a} \Delta z^I < 0$$

For å unngå at budsjettbalansen svekkes må G reduseres, dvs. $\Delta G < 0$.

$$\begin{aligned}
\Delta Y &= \frac{1}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} (\Delta z^I + \Delta G) \\
&= \frac{1}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} \left(\Delta z^I + \frac{t}{(1 - c_1)(1-t) - b_1 + a} \Delta z^I \right) = \frac{1}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} \left(1 + \frac{t}{(1 - c_1)(1-t) - b_1 + a} \right) \Delta z^I \\
&= \frac{1}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} \left(\frac{(1 - c_1)(1-t) - b_1 + a}{(1 - c_1)(1-t) - b_1 + a} + \frac{t}{(1 - c_1)(1-t) - b_1 + a} \right) \Delta z^I \\
&= \frac{1}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} \left(\frac{1 - c_1(1-t) - b_1 + a}{(1 - c_1)(1-t) - b_1 + a} \right) \Delta z^I \\
&= \frac{1}{1 - c_1(1-t) - b_1 + a} \left(\frac{1 - c_1(1-t) - b_1 + a}{(1 - c_1)(1-t) - b_1 + a} \right) \Delta z^I \\
&= \frac{1}{(1 - c_1)(1-t) - b_1 + a} \Delta z^I < 0
\end{aligned}$$

Kutt i G forsterker nedgangen i BNP.

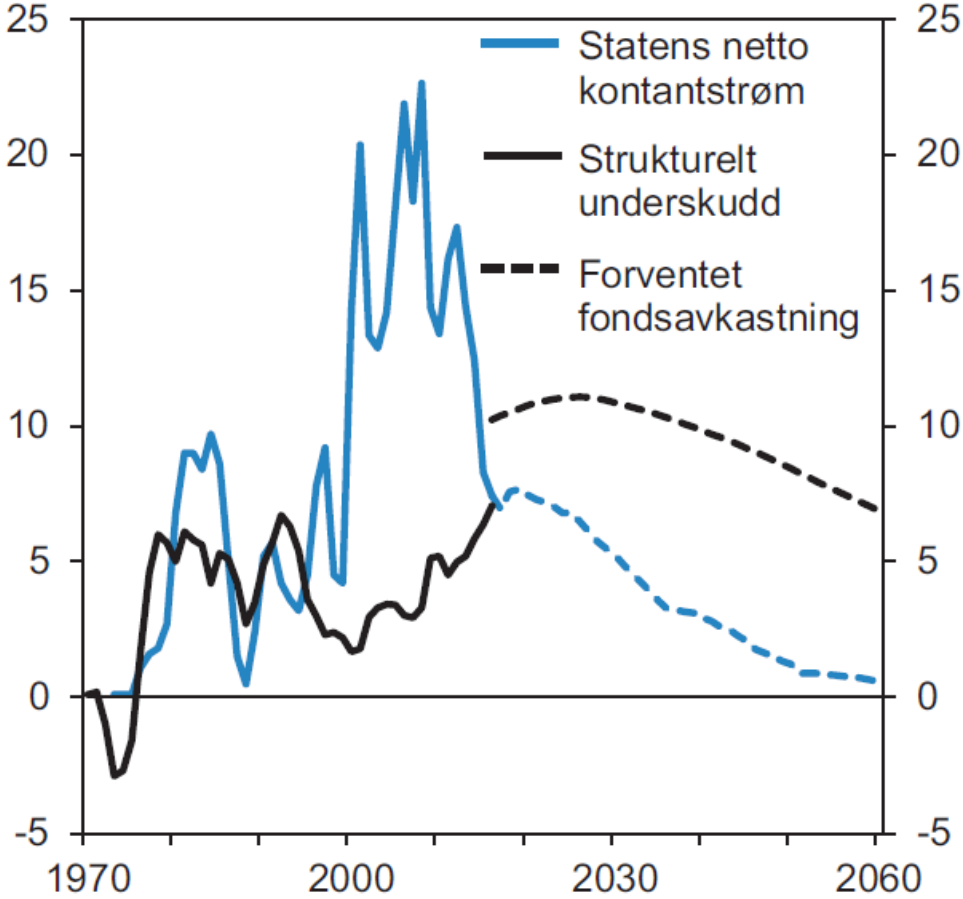
Talleksempel: $c_1 = 0,6$, $t = 0,5$, $b_1 = 0,1$ og $a = 0,4$:

$$\Delta G = 0,5 / ((1 - 0,6)(1 - 0,5) - 0,1 + 0,4) \Delta z^I = \Delta z^I \quad \text{og} \quad \Delta Y = \Delta z^I + \Delta G = 2\Delta z^I.$$

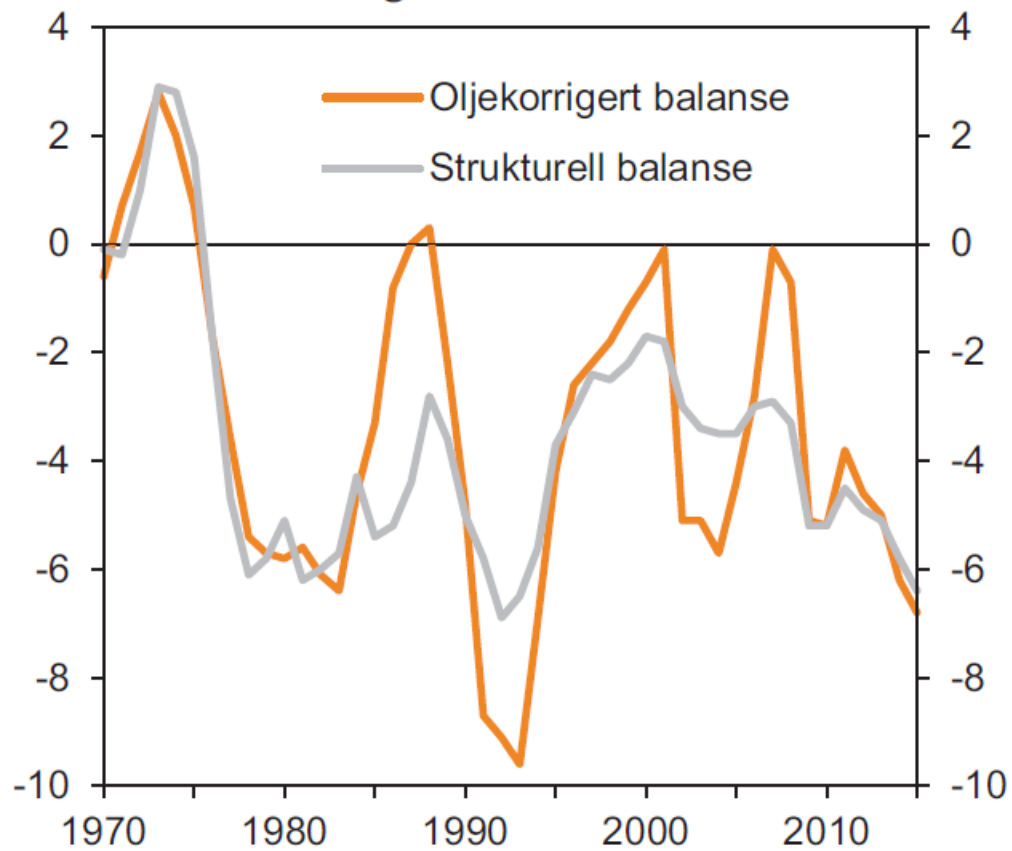
Handlingsregelen for finanspolitikken.

- Statens inntekter fra petroleumssektoren (netto kontantstrøm) overføres i sin helhet til Statens pensjonsfond utland
- Statens pensjonsfond utland investeres i aksjer og obligasjoner i utlandet
- Bruken av petroleumsinntekter om lag lik forventet realavkastning i Pensjonsfondet (avkastning i ”normalår”, justert for prisstigning).
 - Finansdep anslått forventet realavkastning til 4 prosent.
- Bruken av oljepenger måles ved underskuddet på den strukturelle, oljekorrigerede budsjettbalansen

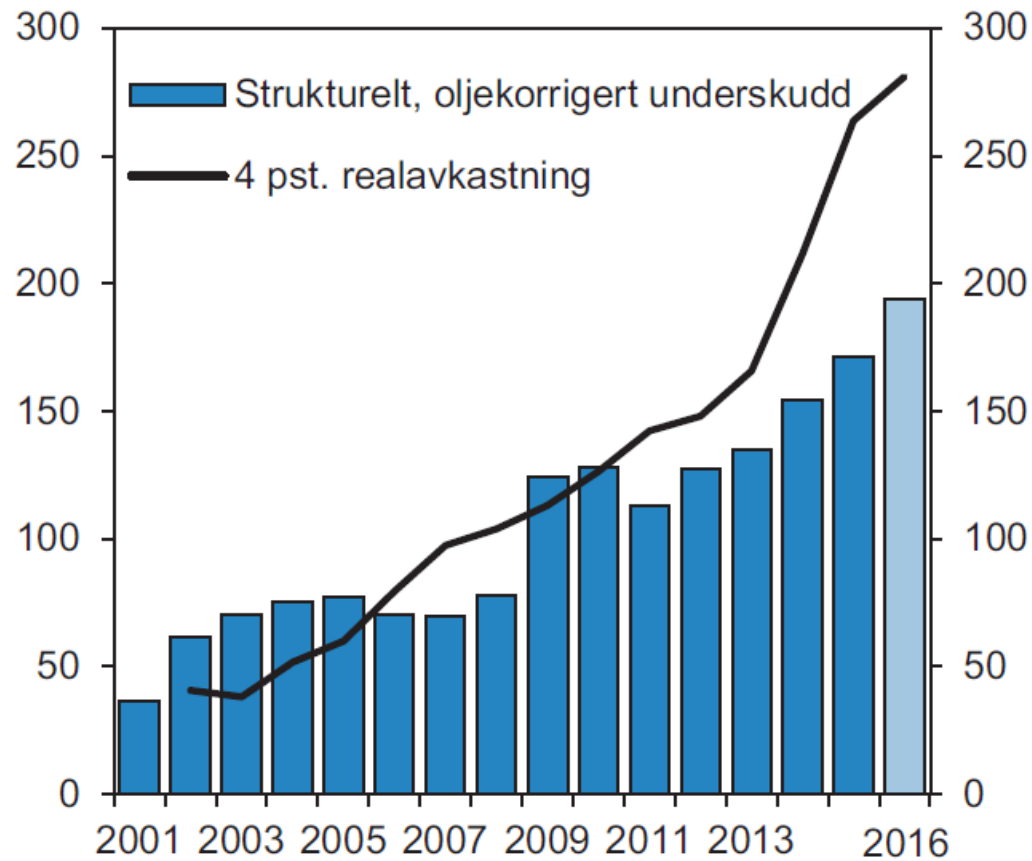
D. Petroleumsinntekter og fondsavkastning.
Prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

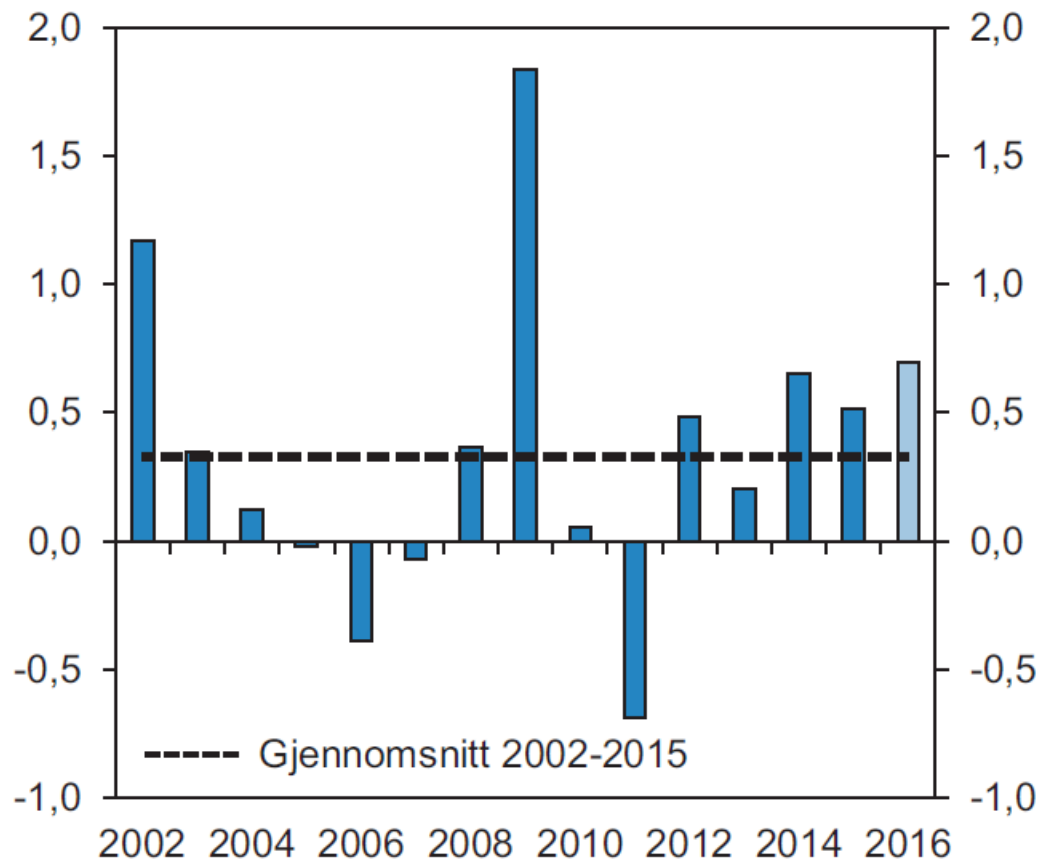
D. Oljekorrigert og strukturell, oljekorrigert budsjettbalanse. Prosent av trend-BNP for fastlands-Norge

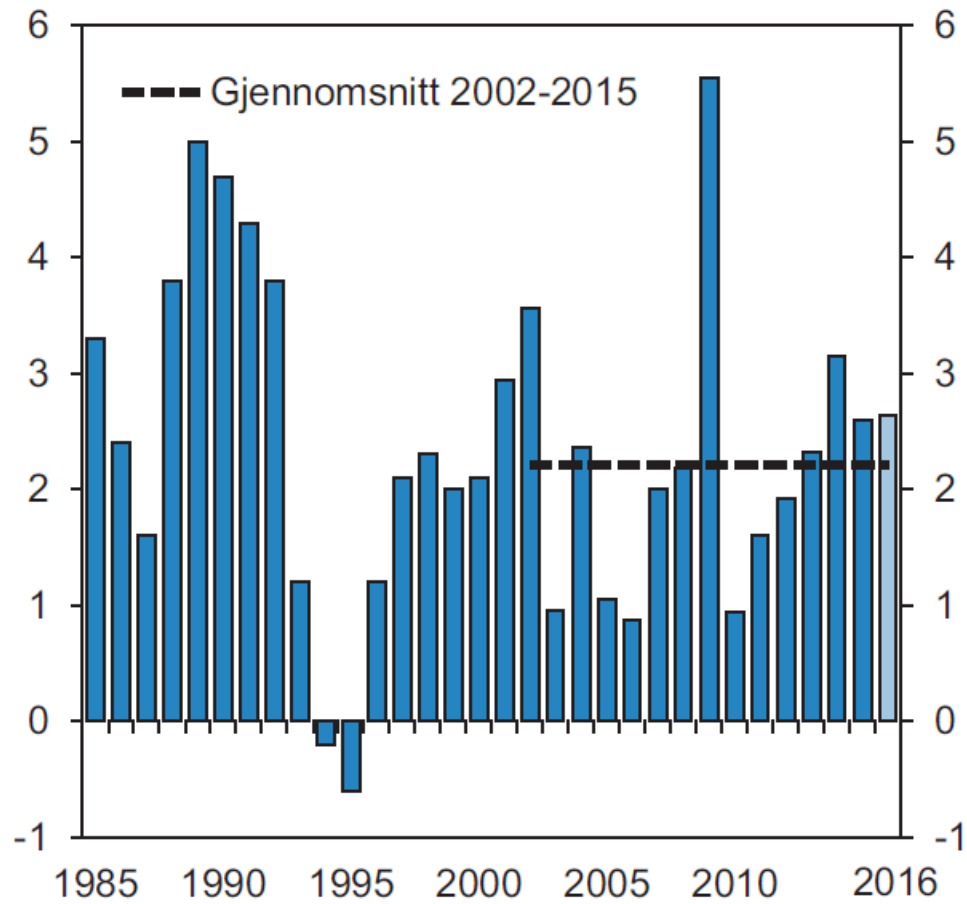
A. Strukturelt, oljekorrigert underskudd og forventet realavkastning av Statens pensjonsfond utland. Mrd. 2016-kroner

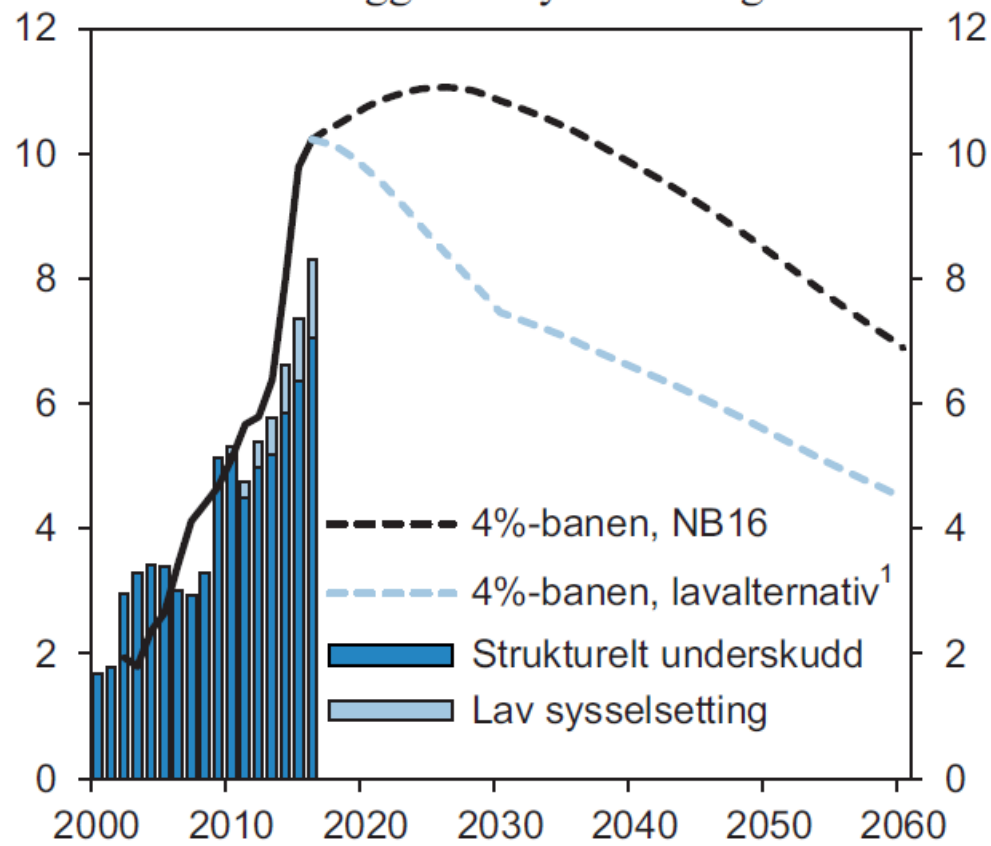
B. Endring i strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd. Prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

C. Statsbudsjettets reelle, underliggende utgiftsvekst. Prosentvis endring fra året før

B. Anslag for 4-prosentbanen ved lav avkastning og oljepris, og økt strukturelt underskudd ved lavere underliggende sysselsetting

Finanspolitiske regler og finanspolitisk råd

- Høy offentlig gjeld i mange land
- Underliggende tendens til at staten bruker for mye penger i forhold til hva den evner å ta inn gjennom skatter og avgifter.
- **Dagens behov tillegges for stor vekt**
 - Kortsiktig vurdering
 - Barn og fremtidige generasjoner har ikke stemmerett
- **Politiske spill og ønske om gjenvalg**
- Mange land bruker ulike typer **finanspolitiske regler** for å styre eller binde opp finanspolitikken
- Mange land har også et **finanspolitisk råd** som skal overvåke og vurdere finanspolitikken